

XXII. EDUCACIÓ

En termes globals, el curs 2002/2003 es va caracteritzar per l'augment del nombre d'alumnes matriculats a l'educació no universitària, que engloba des de l'ensenyament infantil fins al batxiller, així com per la inauguració de nous centres educatius i noves aules.

En matèria universitària, aquest curs es va commemorar el 25è aniversari de la creació de la Universitat de les Illes Balears, centre del qual han sortit més de 17.000 llicenciats i que ha incrementat, any rere any, l'oferta de cursos i carreres. El 2002/2003 es varen incorporar els estudis d'Arquitectura Tècnica i Enginyer Tècnic Agrícola (Hortofruticultura). Pel que fa a la resta de centres d'educació universitària, la Universitat Nacional d'Educació a Distància i la Universitat Oberta de Catalunya varen augmentar el nombre d'alumnes matriculats, a més d'ampliar l'oferta de carreres amb els estudis d'Enginyer en Informàtica i Turisme.

L'educació de règim especial, dedicada als estudis de música, dansa, idiomes i disseny, va ampliar la quantitat de centres i aules, així com el nombre de professors dedicats a l'ensenyament artístic. Igualment, l'educació de persones adultes va créixer en nombre d'alumnes, professors i matèries.

PANORAMA GENERAL: S'AMPLIA EL MARC NORMATIU

Durant el curs 2002/2003 va entrar en vigor la nova normativa en matèria d'educació, relacionada amb l'organització i funcionament dels centres docents, d'educació obligatòria i no obligatòria, que a través de diferents ordres i decrets va regular aspectes com el calendari, l'estructura o les proves que s'han de realitzar en els diferents cursos:

- Ordre de 18 de febrer del 2002, del conseller d'Educació i Cultura, per la qual es regula el funcionament dels cicles de formació professional específica que s'imparteixen en la modalitat d'ensenyaments presencials a les Illes Balears.
- Ordre de 17 d'abril del 2002, del conseller d'Educació i Cultura, per la qual es regula l'organització de proves per obtenir el títol de tècnic o de tècnic superior per als alumnes de règim lliure de cicles formatius de formació professional específica.
- Ordre de 22 d'abril del 2002, del conseller d'Educació i Cultura, per la qual es regulen els aspectes essencials dels programes de garantia social.
- Ordre de 25 d'abril del 2002, del conseller d'Educació i Cultura, per la qual s'esta-

- bleix el calendari escolar del curs 2002/03 per als centres docents no universitaris.
- Ordre ECD/944/2002, de 25 d'abril, per la qual es fixa el termini de sol·licitud de plaça a la Universitat Nacional a Distància.
 - Ordre de 14 de maig del 2002, del conseller d'Educació i Cultura, per la qual es regula l'homologació dels estudis de llengua catalana de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat amb els certificats de la Junta Avaluadora de Català.
 - Ordre de 22 de maig del 2002, del conseller d'Educació i Cultura, per la qual es regula l'admissió i procediment de matrícula als cicles formatius de grau superior.
 - Decret 86/2002, de 14 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.
 - Decret 111/2002, de 2 d'agost, pel qual s'estableix l'estructura i l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat a les Illes Balears.
 - Decret 110/2002, de 2 d'agost, pel qual es regula el procediment per dur a terme l'autonomia de gestió econòmica dels centres docents públics no universitaris de la Conselleria d'Educació i Cultura de la comunitat autònoma de les Illes Balears.
 - Ordre ECD/2372/2002, de 24 de setembre, per la qual es fixen els preus que s'han de satisfer per la prestació de serveis acadèmics universitaris a la Universitat Nacional a Distància per al curs 2002/03.
 - Decret 120/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el reglament dels instituts d'educació secundària.
 - Decret 119/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el reglament orgànic de les escoles públiques d'educació infantil, dels col·legis públics d'educació primària i dels col·legis públics d'educació infantil i primària.
 - Reial Decret 1025/2002, de 4 d'octubre, pel qual es regula la prova d'accés als estudis universitaris.

DESPESA EN EDUCACIÓ: AUGMENT DEL PRESSUPOST DESTINAT A L'ENSENYAMENT

L'any 2002 es va caracteritzar per un increment del 8,29% dels recursos destinats a educació i cultura i, concretament, a la despesa en matèria educativa (universitària i no universitària), que concentra la major part del pressupost de la Conselleria i que va augmentar un 7,85% respecte a l'any anterior. El pressupost de la Conselleria d'Educació i Cultura va representar un 38,37% de la despesa global del Govern de les Illes Balears.

L'augment més significatiu es va donar en l'àmbit d'infantil i primària, amb un 56,6% d'increment, seguit de l'ordenació de la formació professional, amb un 30,3% més. En canvi, tant l'educació permanent i a distància no universitària com els serveis complementaris a l'ensenyament varen experimentar una reducció considerable en matèria pressupostària, amb una minva del 67,5% i del 61,1%, respectivament.

Per capítols, el més destacat va esser el dedicat al personal docent, amb més de

221 milions d'euros. El 2002 es va preveure una dotació pressupostària per a diversos organismes de nova creació com el Consell Escolar de les Illes Balears (132.000 €), l'Institut d'Avaluació i Qualitat Educativa (60.000 €) i l'Institut de Qualificacions Professionals (36.000 €). A més d'una inversió de 3,6 milions d'euros destinats a l'atenció a la diversitat, la lluita contra l'absentisme escolar, el suport a l'alumnat nouvingut i a l'alumnat amb problemes socials, psíquics, motrius o de rendiment escolar.

1. BEQUES A L'ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI

El curs 2002/2003 es varen tramitar un total de 13.292¹ beques. D'aquesta quantitat, la major part (10.323) es varen atorgar com a ajudes per a la compra de llibres per als estudiants de primària i ESO, xifra molt superior a la concedida durant el curs passat (7.766). De la resta de nivells educatius, els alumnes d'educació especial i de batxillerat varen esser els que més beques varen rebre, 1.651 i 684, respectivament, seguits de la categoria altres (259), que fa referència a les ajudes per a menjadors i transport escolar.

EL SISTEMA EDUCATIU DE LES BALEARS: NOUS ESTUDIS UNIVERSITARIS I MÉS ALUMNES A L'EDUCACIÓ OBLIGATÒRIA

1. EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA

El curs 2002/2003 l'educació infantil de segon cicle, primària i secundària (ESO) va presentar unes taxes d'escolarització globals per sobre del 100%, en agrupar-se el major percentatge d'alumnes en els centres de titularitat pública. En relació al curs passat es va mantenir la proporció d'estudiants escolaritzats a primària, mentre que tant a infantil com a secundària es va reduir un 1,2%.

Pel que fa a l'educació no obligatòria, que inclou els cicles formatius de grau mitjà i superior (CFGM, CFGS) així com els programes de garantia social (PGS) i el batxillerat, es va observar un lleuger augment en el percentatge d'escolarització a tots els nivells, d'entre els quals s'ha de ressaltar l'increment del 2,72% dels cicles formatius de grau mitjà.

QUADRE 22.1. DESPESA EN EDUCACIÓ

	2002	2001	% var. 02/01
Pressupost de la Conselleria destinat a educació	376.418.658	349.029.159	7,8
Pressupost total de la Conselleria d'Educació i Cultura	410.509.078	379.072.120	8,3
Pressupost total del Govern de les Illes Balears	1.069.802.543	950.491.983	12,5

* Dades en euros

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts, Govern de les Illes Balears

1. Dades provisionals. Dades pendents de tramitació. S'haurà d'afegir o restar el nombre de beques denegades pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

QUADRE 22.2. TAXA D'ESCOLARITZACIÓ DE LES BALEARS

	Públics		Concertats		Privats		Total	
	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02
Educ. infantil								
2n cicle	63,70	63,07	37,30	39,06	2,85	2,87	103,75	105,00
Educ. primària	69,45	68,57	41,22	41,91	2,68	2,73	113,34	113,22
ESO	65,13	66,36	43,50	43,79	3,20	3,02	111,90	113,17
PGS	5,86	4,68	0,55	0,51	0	0	6,41	5,19
CFGM	24,84	23,18	4,61	3,60	0,53	0,48	29,98	27,26
CFGS	6,25	5,01	0,56	1,22	0	0,03	6,81	6,26
Batxillerat 1r	45,18	45,07	7,24	6,43	9,63	9,28	62,05	60,77
Batxillerat 2n	40,28	40,87	6,43	5,65	8,73	8,49	55,44	55,01

* Dades el 30/09/2002

Font: Cens de població 2001, INE i Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació Cultura

Un any més les Balears varen destacar pel baix percentatge d'estudiants escolaritzats a partir dels 16 anys, fet que s'explica per la seva fàcil i ràpida incorporació al mercat laboral quan finalitzen l'educació obligatòria. Aquesta circumstància motiva que les illes se situïn a la cua de les comunitats autònomes pel que fa a percentatge d'escolarització, a la franja d'edat compresa entre els 16 i els 29 anys, enfront d'altres regions amb més dificultats per accedir a un lloc de feina.

Tot i l'augment del nombre d'alumnes matriculats durant el curs 2002/2003 (0,54%), el fet més destacable va esser la reducció generalitzada d'estudiants respecte al curs anterior que es va produir a l'educació no obligatòria (batxillerat, CFGM i CFGS) en els centres públics i privats, mentre que els concertats varen experimentar un lleuger increment en la quantitat de matrícules de batxillerat.

Majoritàriament, la incorporació de l'alumnat es va produir a l'educació infantil de

QUADRE 22.3. TAXA D'ESCOLARITZACIÓ D'ESPANYA

	16-24 anys		25-29 anys		30-39 anys		40 o més anys	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Balears	41,81	51,71	12,90	16,20	6,90	8,30	2,40	2,60
Espanya	50,86	60,64	16,40	19,70	7,80	9,00	2,30	2,60

Font: INE

QUADRE 22.4. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER NIVELLS EDUCATIUS I PER ILLES

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02
Infantil	26.895	25.842	21.406	20.551	2.468	2.335	2.811	2.763	196	193
Primària	56.940	56.556	45.276	45.083	4.772	4.804	6.495	6.278	397	391
ESO	40.117	39.599	31.887	31.382	3.489	3.435	4.505	4.557	236	225
Batxillerat	11.074	11.392	8.882	9.166	814	897	1.329	1.282	49	47
BUP/COU ^a	—	99	—	99	—	0	—	0	—	0
FP ^a	—	83	—	83	—	0	—	0	—	0
CFGM	3.389	3.874	2.782	3.152	288	377	297	326	22	19
CFGS	2.247	2.275	1.879	1.888	118	129	238	243	12	15
PGS	592	479	439	377	94	62	59	40	—	0
Educ. especial	483	476	422	439	11	10	50	26	0	1
Total	141.442	140.675	112.973	112.220	12.054	12.049	15.784	15.515	912	891

* Les dades del curs 2002/03 són provisionals

^a Des del curs 2001/2002 els nivells de BUP, COU i FP varen esser substituïts per batxillerat i cicles formatius

Font: Direcció General de Planificació i Centres, Conselleria d'Educació i Cultura

segon cicle (4,07%), moment en què comença l'escolarització de molts infants, mentre que a primària i a secundària (educació obligatòria) l'increment va esser poc significatiu.

Pel que fa a l'educació no obligatòria, la disminució més destacada d'alumnes es va donar als cicles formatius de grau mitjà, que varen perdre un 12,51% dels estudiants respecte al curs passat; seguida del batxillerat, amb un 2,7% menys, i dels cicles formatius de grau superior (-1,23%).

En un altre ordre de coses, els estudiants amb edats compreses entre els 16 i els

21 anys que no han assolit els objectius de l'ESO i no tenen cap titulació professional, poden completar la seva formació a través dels Programes de Garantia Social (PGS). Concretament, el nombre de matriculats en els PGS va augmentar considerablement en relació al 2001/2002, amb un 23,5% més d'alumnes.

Pel que fa a les dades de matrícula segons la titularitat dels centres, els concertats varen tenir gairebé 400 alumnes menys que durant el curs anterior (-0,81%), mentre que en els públics i els privats va augmentar el nombre d'alumnes un 1,5% i un 0,7%, respectivament.

QUADRE 22.5. DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT PER ILLES I TITULARITAT DEL CENTRE

	Públic		Concertat		Privat	
	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02
Infantil	16.497	15.521	9.660	9.615	738	706
Primària	34.886	34.246	20.705	20.947	1.349	1.363
ESO	23.370	22.786	15.600	15.728	1.147	1.085
Batxillerat ^a	8.137	8.530	1.254	1.158	1.683	1.704
CFGM	2.863	3.207	477	615	49	52
CFGS	2.030	2.032	134	141	83	102
PGS	541	432	51	47	—	—
Educ. especial	98	66	385	410	—	—
Total ^b	88.127	86.820	48.266	48.661	5.049	5.012

* Les dades del curs 2002/03 són provisionals

^a El batxillerat inclou el nocturn però no el batxillerat a distància

^b El total de matrícula no inclou la formació en centres de treball

Font: Direcció General de Planificació i Centres, Conselleria d'Educació i Cultura

El sistema educatiu implantat recentment diversifica notablement la funció del professorat en els centres i li atorga noves tasques destinades a millorar l'atenció a la diversitat, fomentar l'orientació educativa, integrar l'alumnat de procedència externa, així com atendre les noves ofertes educatives (cicles formatius, programes de garantia social, etc.).

Seguint la tendència iniciada durant els darrers cursos, el nombre de docents en actiu a les Balears va créixer un 5,4% respecte al curs 2001/2002. Analitzant les dades per nivells educatius, l'increment més significatiu es va donar a l'educació infantil

i primària, amb la incorporació de més de 300 educadors. Pel que fa a la titularitat dels centres, l'augment més destacable es va produir en els centres privats (9,8%).

2. EDUCACIÓ UNIVERSITÀRIA

L'oferta educativa en matèria d'universitat creix rere curs amb la implantació de nous estudis. Així, la Universitat de les Illes Balears (UIB) va incorporar durant el curs 2002/2003 les carreres d'Arquitectura Tècnica i Enginyer Tècnic Agrícola (Hortofruticultura), i la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED) va iniciar els estudis de Turisme i Enginyer en Informàtica.

QUADRE 22.6. PROFESSORS D'ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI PER NIVELLS EDUCATIUS

	Públics		Concertats		Privats		Total	
	2002/03 ^a	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02
Educ. infantil i primària	3.782	3.636	1.644	1.507	135	105	5.561	5.248
Educ. secundària	4.027	3.842	1.043	978	123	131	5.193	4.951
Educ. especial	25	24	113	110	—	—	138	134
Total	7.834	7.502	2.800	2.595	258	236	10.892	10.333

^a El nombre de professors no necessàriament ha de coincidir amb el nombre de persones, que pot ésser superior, ja que en alguns casos no es fa la jornada completa

Font: Direcció General de Planificació i Centres, Conselleria d'Educació i Cultura

Malgrat tot, el nombre de matrícules a la UIB es va reduir un 2,9% respecte al curs anterior. Cal destacar la Titulació Superior de Turisme (-46,8%) i Dret, (-23,3%) que varen ésser les carreres que més estudiants varen perdre. Tot i això, hi va haver altres estudis on l'increment d'alumnes va ésser molt significatiu, com és el cas de Filologia Anglesa (41%), Fisioteràpia (70,8%) i Turisme de l'escola adscrita Felipe Moreno (54,7%). Pel que fa al professorat, la plantilla va augmentar un 6,8% en incorporar tres categories noves de docents: els ajudants, els associats laborals i els professors col·laboradors.

Per contra, la UNED i la Universitat Oberta de Catalunya varen incrementar el nombre d'alumnes matriculats durant aquest curs. Així, la Universitat Nacional d'Educació a Distància va augmentar un 13,1% la quantitat d'estudiants, i es va incrementar

la matrícula de carreres com Educació Social (39,8%), Administració i Direcció d'Empreses (17,9%) o Informàtica de Sistemes (16,3%), a més dels cursos de formació (35,1%). Igualment, es va ampliar el cos de professors-tutors un 9,6% en relació al curs passat.

D'entre la població d'estudiants universitaris de les Balears, quasi mil alumnes varen realitzar els seus estudis a la Universitat Oberta de Catalunya, que va experimentar un augment de l'alumnat del 36,3% respecte al curs 2001/2002. Les carreres on més es va incrementar el nombre d'estudiants varen ésser Psicologia (78,3%), Humanitats (71,7%) i el segon cicle de Ciències del Treball (67,9%).

A tots els centres d'ensenyament universitari les enginyeries (industrial i informàtica) són les que agrupen la major part d'estu-

dients de sexe masculí, mentre que les carreres de caire més social com ara Psicologia, Pedagogia o Psicopedagogia són majoritàriament femenines.

Per acabar, en el capítol de producció científica dels professors de la UIB, cal assenyalar l'important increment que es va produir en la publicació d'articles a revistes internacionals, amb un 94,5% més respecte al curs 2001/2002, mentre que a revistes nacionals la contribució dels investigadors de la UIB es va reduir un 40,7%.

EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES: S'AMPLIA L'OFERTA EDUCATIVA

L'oferta formativa de les persones adultes continua creixent tant en nombre de professors i alumnes com de matèries. Així, la quantitat d'educadors d'adults va augmentar un 17,68% respecte al curs anterior, i l'increment més significatiu es va produir en els professors contractats per altres organismes (42,74%). En el cas dels alumnes, el nombre total de matrícules va créixer un 19,8% en relació al període 2001/2002, i va ésser Eivissa l'illa amb un major augment proporcional d'estudiants matriculats (35,1%).

Amb relació a l'oferta educativa, es varen incorporar algunes novetats com les classes d'informàtica, els idiomes estrangers i la iniciació professional; mentre que es varen eliminar els cursos per

obtenir el graduat escolar i la preparació per a les proves no escolaritzades de FP 1 (corresponents a l'educació prèvia a la reforma).

CONFLICTIVITAT A LES AULES: UNA PROBLEMÀTICA QUE VA EN AUGMENT

Un dels problemes que més preocupa el professorat és la manca de disciplina a les aules, una situació que va en augment any rere any, que provoca un clima generalitzat de malestar entre els docents i els alumnes, i que dificulta notablement el procés d'ensenyament i aprenentatge.

La conflictivitat en els centres educatius es manifesta, sobretot, a partir de l'educació secundària, tot i que hi ha alguns estudis que reflecteixen que és a primària on es desenvolupa la dinàmica relativa a la disciplina escolar.

En un estudi elaborat per la Conselleria d'Educació i Cultura es posa de manifest la gran diferència entre la quantitat d'amonestacions realitzades als alumnes i els expedients disciplinaris (amb expulsió temporal o definitiva) que s'obren als estudiants. Les causes que motiven els tipus de càstig que s'aplica són molt diverses. Les conductes de distorsió a classe són motiu d'amonestació en la major part dels casos, mentre que els comportaments agressius i disruptius (enfrentaments, desperfectes, etc.) es penalitzen amb l'expulsió del centre.

**QUADRE 22.7. CONFLICTIVITAT ALS INSTITUTS
D'ENSENYAMENT SECUNDARI**

	2001/02	2000/01
Total alumnes ESO	21.756 ^a	20.720
Nivell conflictivitat		
Expedients disciplinaris: expulsió temporal	609 (2,8%)	734 (3,5%)
Expedients disciplinaris: expulsió definitiva	18 (0,1%)	20 (0,1%)
Amonestacions	5.476 (25,2%)	5.247 (25,3%)
Causes (en percentatges)		
Distorsionar el clima de classe	61,0	63,2
Enfrontament violent entre alumnes	11,2	4,5
Enfrontament violent amb professors	3,1	3,9
Ocasionar desperfectes al centre	4,8	3,1
Sortir del centre sense autorització	4,5	4,7
Absentisme	7,0	11,5
Altres	8,4	9,1

^a S'observa una diferència de 1.030 alumnes respecte a les dades de l'evolució de la matrícula, corresponents als estudiants d'ESO que cursen els seus estudis en centres de primària

Font: Conselleria d'Educació i Cultura

**EQUIPAMENTS
EDUCATIUS: MÉS
CENTRES I AULES PER
A FORMACIÓ**

D'entre les novetats del curs 2002/2003 destaca la incorporació de tres centres de titularitat pública dedicats exclusivament a l'educació primària, així com l'obertura de quatre nous instituts d'educació secundària.² Per altra banda, es va reduir en sis el

nombre de centres d'educació infantil (-15%), un públic i cinc privats, i en tres el nombre de centres d'educació infantil i primària de titularitat pública (-1,5%).

Pel que fa al nombre total d'unitats segons la titularitat del centre educatiu, ressalta l'increment d'aules dels centres públics (1,9%), mentre que els concertats i els privats varen registrar una reducció del 0,1% i del 0,9%, respectivament.

2. IES de Marratxí, IES de Bendinat, IES del Port de Pollença, IES de Sant Agustí (Eivissa).

QUADRE 22.8. CENTRES ESCOLARS SEGONS TIPUS, NIVELL I TITULARITAT

	Públics		Concertats		Privats		Total	
	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02
Infantil ^a	14	15	15	15	5	10	34	40
Educ. infantil i primària	190	193	5	5	—	—	195	198
Primària	3	—	—	—	—	—	3	—
Secundària	58	54	2	2	6	6	66	62
EI, EP, ESO	—	—	75	75	4	4	79	79
EP-ESO	—	—	8	8	—	—	8	8
Educ. especial	1	1	6	6	—	—	7	7
Total	266	263	111	111	15	20	392	394

* Les dades del curs 2002/03 són provisionals

^a En el curs 2002/2003 no s'inclouen les escoles autoritzades per impartir exclusivament el primer cicle d'educació infantil (tres de titularitat municipal i set privades)

Font: Direcció General de Planificació i Centres, Conselleria d'Educació i Cultura

QUADRE 22.9. NOMBRE D'UNITATS SEGONS NIVELL EDUCATIU I TITULARITAT DEL CENTRE

	Públic		Concertat		Privat	
	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02	2002/03	2001/02
Infantil	797	767	395	391	31	30
Primària	1.581	1.551	773	774	54	53
ESO	960	941	541	542	40	36
Batxillerat	314	335	37	37	67	72
BUP/COU	—	2	—	0	—	0
CFGM	151	149	21	19	3	4
CFGS	115	107	5	5	8	10
FP	0	0	0	3	0	0
PGS	48	40	4	4	0	0
EE	17	17	77	80	0	0
Total	3.983	3.909	1.853	1.855	203	205

* Les dades del curs 2002/03 són provisionals

Font: Direcció General de Planificació i Centres, Conselleria d'Educació i Cultura

L'únic nivell educatiu on es va incrementar la quantitat d'aules en els tres tipus de centres va esser a l'educació infantil, on s'ha de destacar sobretot la incorporació de 30 aules de titularitat pública durant el 2002/2003. A la resta de nivells educatius s'ha de remarcar la reducció de 30 unitats de titularitat pública destinades a primària, així com la disminució en el nombre d'aules de batxillerat (-6,9%), CFGM (-25%) i CFGS (-20%) dels centres privats. En el cas dels concertats, el més destacable va esser la reducció de tres aules dedicades a l'educació especial, fet que va implicar un 3,8% menys respecte al curs anterior.

ENSENYAMENTS DE RÈGIM ESPECIAL: NOUS EQUIPAMENTS I MÉS PROFESSORAT

A través dels ensenyaments de règim especial es completa l'oferta educativa de les Balears pel que fa a l'educació d'idiomes, de música i dansa, i els ensenyaments artístics.

1. CONSERVATORIS

Des del curs passat, els conservatoris de Menorca i d'Eivissa i Formentera, que fins l'any 2000 eren extensions del Conservatori Professional de Palma, funcionen amb total autonomia en matèria acadèmica, administrativa i de gestió.

Durant els darrers anys s'han creat aules de música a diferents municipis de les illes per tal d'apropar l'educació musical al major nombre d'estudiants possibles. Així, depenent del Conservatori de Palma, s'han inaugurat aules a Manacor, Inca, Felanitx, Santanyí, Alcúdia, Pollença, Muro i Santa Margalida. En el cas de Menorca, a Ciutadella. I en el cas d'Eivissa, a Formentera.

Respecte al curs 2001/2002, va augmentar tant el nombre global de professors que imparteixen educació musical (3,6%), com el total d'alumnes matriculats als conservatoris (12,5%). A l'anàlisi per illes destaca l'increment de docents a Menorca (12%), així com l'augment d'un 33,5% d'estudiants a Eivissa.

2. ESCOLES OFICIALS D'IDIOMES

Durant el curs 2002/2003 varen començar a funcionar amb plena autonomia les escoles oficials d'idiomes d'Inca i de Manacor (que fins ara eren una ampliació de la de Palma), al temps que es va consolidar l'extensió de Calvià i es va ampliar l'oferta educativa amb les aules ubicades a l'IES Joan Alcover i l'aula multimèdia d'aprenentatge que permet als alumnes utilitzar les noves tecnologies aplicades al camp de l'ensenyament.

En relació al curs passat, el total de professors de les escoles oficials d'idiomes es va incrementar un 16,2%, i va destacar l'augment en la plantilla dels centres de Ma-

llorca (17%) i de Menorca (33,3%). Pel que fa als alumnes, es distingeix entre els presencials, que varen representar un 8,8% més en la matrícula, i els no presencials, que varen augmentar un 3,6% en relació al curs 2001/2002.

3. ESCOLES D'ART

Pel que fa a les escoles d'art, si bé es va mantenir el nombre de centres, es va incrementar en un 18,4% la quantitat de professors, tot i no variar la xifra total d'alumnes matriculats. Per illes, el nombre d'alumnes va disminuir a Menorca (-34,7%) i va augmentar a Eivissa (9,8%).

4. ESCOLA SUPERIOR DE DISSENY I DE CONSER- VACIÓ I RESTAURACIÓ DE BÉNS CULTURALS

A les Balears, concretament a Mallorca, es disposa d'un centre especialitzat en el disseny gràfic, disseny d'interiors i disseny de productes, del qual durant el curs 2002/2003 en va sortir la primera promoció de titulats (equivalent a una diplomatura). Respecte al curs anterior, l'Escola Superior de Disseny va augmentar el nombre de professors en un 21,2% i es va incrementar la quantitat d'estudiants matriculats un 4,2%.

QUADRE 22.10. INDICADORS D'EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02
1. Indicadors referents a l'alumnat no universitari										
1.1. Nombre d'alumnes matriculats per nivells										
Infantil	26.895	25.842	21.406	20.551	2.468	2.335	2.811	2.763	196	193
Primària	56.940	56.556	45.276	45.083	4.772	4.804	6.495	6.278	397	391
ESO	40.117	39.599	31.887	31.382	3.489	3.435	4.505	4.557	236	225
Batxillerat	11.074	11.392	8.882	9.166	814	897	1.329	1.282	49	47
BUP/COU	—	99	—	99	—	0	—	0	—	0
FP	—	83	—	83	—	0	—	0	—	0
CFGM	3.389	3.874	2.782	3.152	288	377	297	326	22	19
CFGS	2.247	2.275	1.879	1.888	118	129	238	243	12	15
Programes gar. social	592	479	439	377	94	62	59	40	—	0
Educ. especial	483	476	422	439	11	10	50	26	0	1
Total	141.442	140.675	112.973	112.220	12.054	12.049	15.784	15.515	912	891
1.2. Percentatge alumnes matriculats titularitat centres										
Centres públics	62,3	64,0	58,2	59,6	71,2	74,0	82,1	85,8	92,9	(a)
Centres concertats	34,1	32,6	37,5	36,2	28,0	26,1	15,5	13,7	7,1	(a)
Centres privats	3,56	3,4	4,3	4,2	0	0	1,4	0,5	0	(a)
2. Educació d'adults										
2.1. Centres										
Centres específics	17	17	12	3	2	2	0	0	0	0
IES	13	13	10	2	1	1	0	0	0	0
2.2. Professors										
De la Conselleria	189	187	137	28	24	23	0	0	0	0
Altres	177	124	85	53	13	5	0	0	0	0
2.3. Alumnes										
	13.825	11.540	8.108	2.752	1.370	1.014	0	0	0	0

continua

QUADRE 22.110. INDICADORS D'EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02
3. Equipaments educatius no universitaris										
3.1. Unitats centres públics										
Infantil	797	767	600	575	78	76	107	108	8	8
Primària	1.581	1.551	1.189	1.169	143	142	232	220	20	20
ESO	960	941	695	677	103	106	144	147	11	11
Batxillerat	314	335	231	246	35	36	46	50	2	3
BUP/COU	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0
CFGM	151	149	114	114	17	19	18	14	0	2
CFGS	115	107	90	82	8	10	13	13	2	2
FP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PGS	48	40	34	29	8	6	6	5	0	0
EE	17	17	8	7	3	3	6	6	1	1
Total	3.983	3.909	2.961	2.901	395	398	572	563	44	47
3.2. Unitats centres concertats										
Infantil	395	391	341	337	30	30	21	21	3	3
Primària	773	774	671	671	60	61	42	42	0	0
ESO	541	542	471	474	41	40	29	28	0	0
Batxillerat	37	37	37	37	0	0	0	0	0	0
BUP/COU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CFGM	21	19	21	19	0	0	0	0	0	0
CFGS	5	5	5	5	0	0	0	0	0	0
FP	0	3	0	3	0	0	0	0	0	0
PGS	4	4	4	4	0	0	0	0	0	0
EE	77	80	77	80	0	0	0	0	0	0
Total	1.853	1.855	1.627	1.630	131	131	92	91	3	3

continua

QUADRE 22.10. INDICADORS D'EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02
3. Equipaments educatius no universitaris										
3.3. Unitats centres privats										
Infantil	31	30	31	30	0	0	0	0	0	0
Primària	54	53	54	53	0	0	0	0	0	0
ESO	40	36	36	36	0	0	4	0	0	0
Batxillerat	67	72	60	62	0	0	7	10	0	0
BUP/COU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CFGM	3	4	3	4	0	0	0	0	0	0
CFGS	8	10	8	10	0	0	0	0	0	0
FP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PGS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	203	205	192	195	0	0	11	10	0	0
4. Ensenyaments de règim especial										
4.1. Conservatoris										
Centres	4	4	2	2	1	1	1	1	0	0
Professors	143	138	99	97	28	25	16	16	0	0
Alumnes	1.429	1.270	994	907	220	202	215	161	0	0
Música	1.322	1.166	887	803	220	202	215	161	0	0
Dansa	107	104	107	104	0	0	0	0	0	0

continua

QUADRE 22.10. INDICADORS D'EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02	Curs 02/03	Curs 01/02
4. Ensenyaments de règim especial										
4.2. Escoles oficials d'idiomes										
Centres	5	3	3	1	1	1	1	1	1	1
Professors	86	74	55	47	12	9	16	16	3	2
Al. presencials	7.068	6.499	4.899	4.522	722	545	1.317	1.304	130	128
Al. no presencials	563	543	475	461	38	34	46	44	4	4
Al. lliures	n.d.	731	n.d.	476	n.d.	96	n.d.	159	n.d.	0
4.3. Escoles d'art										
Centres	2	2	0	0	1	1	1	1	0	0
Professors	45	38	0	0	19	17	26	21	0	0
Alumnes	104	104	0	0	15	23	89	81	0	0
4.4. Escola Superior de Disseny i de Conservació i Restauració de Béns Culturals										
Centres	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Professors	57	47	57	47	0	0	0	0	0	0
Alumnes	276	265	276	265	0	0	0	0	0	0

* Les dades del curs 2002/03 són provisionals

* Les dades relatives a Formentera estan incloses a les d'Eivissa

Font: Direcció General de Planificació i Centres, Conselleria d'Educació i Cultura

QUADRE 22.11. INDICADORS D'EDUCACIÓ UNIVERSITÀRIA

Curs 2002/2003 Curs 2001/2002

1. Indicadors d'educació universitària

1.1. Indicadors referents a l'alumnat

Alumnes matriculats per estudis UIB (% homes)		
Administració i Direcció d'Empreses	632 (50,0)	649 (49,6)
Arquitectura Tècnica ^a	96 (63,5)	—
Biologia	484 (38,4)	494 (36,6)
Bioquímica	53 (30,1)	52 (32,6)
Ciències Empresarials	1.518 (51,9)	1.549 (52,8)
Complements de F. Psicopedagogia	44 (18,1)	48 (29,1)
Dret	892 (41,1)	1.164 (40,8)
Economia	486 (50,2)	504 (54,3)
Educació Social	236 (13,1)	236 (12,2)
Enginyer en Informàtica	114 (91,2)	106 (84,9)
Enginyer Tècn. Informàtica de Gestió	376 (79,2)	360 (81,9)
Enginyer Tècn. Informàtica de Sistemes	316 (89,5)	306 (90,8)
Enginyer Tècn. Telecomunicació	305 (86,8)	358 (85,4)
Enginyer Tècn. Industrial (Electrònica Industrial)	133 (84,2)	103 (87,3)
Enginyer Tècn. Agrícola (Hortofruticultura)	53 (69,8)	—
Filologia Anglesa ^a	103 (21,3)	73 (21,9)
Filologia Catalana	144 (28,4)	172 (27,9)
Filologia Hispànica	194 (27,3)	199 (26,6)
Filosofia	213 (59,6)	193 (59,5)
Física	138 (71,0)	144 (70,1)
Fisioteràpia	135 (22,9)	79 (31,6)
Geografia	171 (57,3)	197 (57,3)
Història	286 (61,8)	282 (59,9)
Història de l'Art	341 (22,5)	366 (22,9)
Infermeria	379 (13,4)	321 (13,7)
Matemàtiques	92 (43,4)	100 (39,0)
Mestre	1.891 (24,2)	1.876 (23,7)

continua

QUADRE 22.11. INDICADORS D'EDUCACIÓ UNIVERSITÀRIA

Curs 2002/2003 Curs 2001/2002

1. Indicadors d'educació universitària

1.1. Indicadors referents a l'alumnat

Pedagogia	398 (15,0)	411 (13,8)
Psicologia	502 (19,3)	505 (20,9)
Psicopedagogia	113 (10,6)	119 (10,1)
Relacions Laborals	644 (34,3)	674 (34,5)
Química	254 (49,2)	284 (47,8)
Títol Superior de Turisme	143 (40,5)	269 (31,9)
Treball Social	302 (13,5)	288 (15,6)
Turisme	654 (17,4)	795 (35,5)
Turisme F. Moreno	147 (35,3)	95 (31,5)
Alumnes matriculats per facultats UNED (% homes)		
Administració i Direcció d'Empreses	171 (63,7)	145 (62,0)
Curs d'accés directe	591 (52,2)	552 (57,9)
Ciències Econòmiques ^b	—	8 (62,5)
Ciències Empresarials ^b	—	9 (66,6)
Ciències Polítiques	106 (57,5)	114 (55,2)
Cursos de formació	1.439 (n.d.)	1.065 (n.d.)
Doctorat	25 (60,0)	25 (44,0)
Dret	718 (52,2)	701 (48,9)
Economia	64 (67,1)	61 (65,5)
Educació ^c	—	54 (27,7)
Educació Social	151 (19,2)	108 (19,4)
Enginyer en Informàtica ^a	16 (75,0)	—
Enginyeria Industrial	32 (81,2)	48 (87,5)
Filologia Anglesa	76 (32,8)	63 (25,3)
Filologia Hispànica	50 (28,0)	63 (33,3)
Filosofia	56 (69,6)	41 (68,2)
Física	18 (83,3)	22 (72,7)
Geografia / Història	172 (55,8)	171 (55,5)

continua

QUADRE 22.11. INDICADORS D'EDUCACIÓ UNIVERSITÀRIA

Curs 2002/2003 Curs 2001/2002

1. Indicadors d'educació universitària

1.1. Indicadors referents a l'alumnat

Alumnes matriculats per facultats UNED (% homes) ^e		
Informàtica de Gestió	77 (80,5)	78 (74,3)
Informàtica de Sistemes	121 (86,7)	104 (83,6)
Matemàtiques	15 (60,0)	21 (66,6)
Pedagogia	73 (23,2)	28 (35,7)
Psicologia	381 (32,0)	429 (34,4)
Psicopedagogia	62 (8,0)	72 (9,7)
Química	12 (75,0)	23 (78,2)
Sociologia	74 (50,0)	78 (51,2)
Turisme ^a	120 (38,3)	—
Alumnes matriculats per titulació UOC (% homes)		
Ciències Empresarials	181 (57,4)	159 (57,8)
Dret	68 (55,8)	51 (56,8)
Eng. Tècn. Informàtica de Gestió	81 (82,7)	53 (81,1)
Eng Tècn. Informàtica de Sistemes	91 (85,7)	70 (81,4)
Filologia Catalana	37 (27,0)	27 (37,0)
Graduat Multimèdia (títol propi)	17 (58,8)	26 (61,5)
Humanitats	79 (45,5)	46 (56,5)
Llicenciatura en Psicologia	66 (27,2)	37 (45,9)
2n cicle ADE	33 (69,6)	34 (55,8)
2n cicle Ciències Polítiques i Administratives	7 (14,3)	3 (66,6)
2n cicle Ciències del Treball	136 (53,6)	81 (55,5)
2n cicle Comunicació Audiovisual	6 (66,6)	—
2n cicle Documentació	61 (44,2)	62 (33,8)
2n cicle Enginyer Informàtica	16 (87,5)	9 (100,0)
2n cicle Inv. Tècniques Mercat	2 (100,0)	—
2n cicle en Psicopedagogia	82 (21,9)	60 (30,0)
Turisme	16 (68,7)	—

Continua

QUADRE 22.11. INDICADORS D'EDUCACIÓ UNIVERSITÀRIA

Curs 2002/2003 Curs 2001/2002

1. Indicadors d'educació universitària

1.2. Indicadors referents a centres

Alumnes matriculats als diferents centres		
UIB	12.982	13.371
UNED	4.620	4.083
UOC	979	718

1.3. Indicadors referents al personal docent

Nombre de professors de la UIB		
Catedràtic d'Universitat	81	80
Titulars d'Universitat	182	171
Catedràtics d'Escola Universitària	39	33
Titulars d'Escola Universitària	140	128
Ajudants d'Universitat	12	21
Ajudants d'Escola Universitària	43	64
Ajudants	13	—
Associats	349	402
Associats laborals	96	—
Professor col·laborador	6	—
Associats estrangers	5	5
Nombre de professors UNED		
Professors-tutors	114	104
Producció científica dels professors de la UIB		
Llibres	137	140
Capítols de llibres	279	276
Revistes internacionals	391	201
Revistes nacionals	240	405

^a Carreres de nova creació per a l'any 2002/2003

^b Carreres en extinció que queden emmarcades en Administració i Direcció d'Empreses

^c Carrera en extinció que queda emmarcada a Pedagogia

^d Dades provisionals

Font: UIB, UNED i UOC

L'EDUCACIÓ ALS INICIS DEL SEGLE XXI A LES BALEARS: ENTRE LA MODERNITAT I L'EQUITAT

Jaume Sureda Negre

Catedràtic del Departament de Ciències de l'Educació de la UIB

El context internacional en què es mou el nostre sistema escolar es pot contemplar amb inquietud però també amb esperança. Ens trobam en una conjuntura mundial en què l'evolució de la societat de la informació i els processos de globalització demanen no sols noves alfabetitzacions –la informacional i l'ambiental, per exemple– sinó també una millora de la qualitat dels nivells educatius. És preocupant que des de determinades opcions, majoritàries en molts països del nostre entorn cultural, es presenti la consecució d'aquestes demandes com a incompatible amb el que sens dubte ha estat una de les conquestes dels sistemes escolars del segle passat: l'equitat. Una conquesta, però, que, a hores d'ara i en molts països, es pretén difuminar en nom de la modernitat.

Per adonar-se del que va esser una escola al marge del principi d'equitat és interessant abandonar el discurs acadèmic i recórrer als records dels qui han viscut aquesta escola. Així, per exemple, Miguel Villalonga conta a les seves memòries que a l'escola on va anar –anys deu–, ell i tres més de casa bona estaven exempts de càstigs corporals precisament per això, perquè eren de casa bona. Camilo José Cela –anys vint– recordà que a l'escola dels jesuïtes els becaris entraven per una altra porta, vestien de forma diferent i a l'hora de dinar havien de servir el menjar als seus companys. També dels anys vint són els records del pare Batllori referits als comentaris que feien algunes senyores a l'entrada o a la sortida d'escola dels pensionistes: «Ahora pasan los distinguidos». A Fernando Fernán Gómez –anys cinquanta– li quedà gravat que els alumnes de matrícula gratuïta s'examinaven per separat dels de matrícula normal. Josep Vicent Marquès, però, és l'autor que amb la descripció de la figura del «cuestor de pobres» millor ha retratat l'escola classista. Conta Josep Vicent: «Hi ha, però, una nota classista d'aquell col·legi que no puc evocar sense que se m'ericen els quatre pès de l'esquena. Entre els càrrecs simbòlics per bon comportament o «Dignidades de Brigada» hi havia el de «cuestor de pobres». Als patis de joc hi havia uns caixons, antics contenidors de llet condensada La Lechera, amb dues anses de corda, on els

alumnes llançaven, en sonar la sirena de final d'esbarjo, la resta dels seus entrepans, amb més o menys punteria. Aleshores, dos quèstors de pobres agafaven cadascun d'una ansa la preada càrrega i, a poc a poc, amb solemnitat, conscients de la responsabilitat d'anar solts per un col·legi on sols es podia caminar en filera, travessaven patis i passadissos, eixien a l'espai on aparcava el cotxe del col·legi i algun escàs vehicle, entraven en les «Escuelitas» i feien als alumnes gratuïts el do del pa i les baves dels alumnes que pagaven. Aquesta institució durà almenys fins a 1959».

En diverses ocasions m'he demanat què es dirà de l'equitat a les escoles en les memòries del futur. La pitjor de les hipòtesis és que no se'n digui res perquè hagi desaparegut la sensibilitat dels memorialistes davant les desigualtats socials. Crec, però, que n'hi haurà que contaran que anaven a escoles on no n'hi havia, d'alumnes pobres; contaran que els digueren que aquells al·lots de la seva mateixa edat, mal vestits i desintegrats, que veien sovint pels carrers del seu barri, anaven a escoles públiques que hi havia prop de ca seva. Eren –deien els seus pares– escoles que no es preocupaven per la qualitat, i per això ells no hi anaven.

Esper que si algú ha de llegir això, li produirà la mateixa vergonya que ara ens produeix la figura del *questor de pobres*. I és que, no ens enganyem, hi ha ben poques diferències entre el que conta Josep Vicent Marquès i determinades pràctiques actuals. Tot s'adapta; també la injustícia.

En el context actual no sols s'intenta, però, que qualitat i equitat siguin antagoniques, sinó que també es pretén que els valors de la modernitat a l'escola passin per un retorn a la tradició.¹

Hi ha coincidència a l'hora de destriar els principals problemes dels sistemes escolars actuals; l'elevat nivell de l'anomenat fracàs escolar² –que es manifesta tant amb abandonaments com amb baixos resultats i descens del nombre de titulacions–; la necessitat de noves alfabetitzacions; l'incivisme i la degradació de la convivència a les aules; la desorientació davant el fenomen de la immigració; una professió docent poc estimulante; l'increment constant del paper educatiu –o deseducatiu– d'instàncies no escolars, moltes

1. El ministre d'Educació francès Luc Ferry, que ha iniciat un procés de reforma del sistema escolar d'aquell país, és un bon exemple de polític amb poder que defensa aquest plantejament. Segons Ferry cal fer desaparèixer «la crisi provocada per haver valorat la innovació en detriment de la tradició, l'autenticitat en lloc del mèrit, la diversió contra el treball i la llibertat il·limitada en lloc de la llibertat regulada per la llei». En relació a la reforma francesa, vegeu FERRY, Luc (2003).

2. Em costa emprar una expressió –fracàs escolar– que es pot interpretar com a imputadora a l'escola de la culpabilitat del seu mal funcionament. Per ésser precisos i no distorsionar els mots hauríem de canviar l'expressió «fracàs escolar» per «fracàs social». Seríem més justos i no semblaria que traspassem una responsabilitat que és de tothom a un col·lectiu –els professors– que ja duen sobre les espatlles molts més feixos dels que els pertoca.

amb projectes que es contradiuen amb el discurs de l'escola.³ Aquests són problemes que apareixen en els diagnòstics de sistemes escolars europeus fets des d'opcions ideològiques divergents. Les diferències, però, apareixen a l'hora de cercar les causes dels problemes i, més encara, les vies de solució. Per a uns, les solucions s'han de trobar sense que l'escola renunciï a la funció compensadora de desigualtats d'origen social. Per als altres, les consideracions sobre la igualtat d'oportunitats tenen poca entitat i s'han de supeditar a l'eficàcia i a la llibertat individual.

En aquest context, una valoració correcta de qualsevol sistema escolar s'ha de centrar en dos grans vectors: la seva contribució a les demandes de la societat de la informació i el coneixement –que es concreta en l'objectiu d'una millora de la qualitat, la consecució de les necessàries noves alfabetitzacions i fer competitiva la col·lectivitat a la qual serveix– i el seu respecte pel principi d'equitat –que es defineix per la seva contribució a la igualtat d'oportunitats i la difusió de la solidaritat. Qualitat i equitat han de constituir els dos sedassos pels quals s'han de fer passar les propostes de canvi; amb el benentès que ambdós són necessàriament complementaris.

L'any 2002 haurà passat a la història de l'educació espanyola com l'any de la consolidació, mitjançant l'aprovació de la Llei orgànica de qualitat de l'educació (LOCE), d'un projecte que no sols no vol entendre la necessitat de complementar la qualitat i l'equitat, sinó que, en ocasions, intenta presentar-les com a contradictòries.

La LOCE, si no ho eviten els decrets que l'han de desenvolupar,⁴ pot representar un model paradigmàtic de reforma del sistema escolar amb consideració escassa per la dimensió social. Per justificar el nou model s'ha fet servir la qualitat –que sens dubte és una exigència de la modernitat– com a coartada per poder reorientar l'escola. La necessitat de fer un sistema de més qualitat haurà servit per justificar el canvi d'una estructura amb voluntat compensadora per una altra que, amb aparença de neutralitat, corre el perill de transformar-se en certificadora de desigualtats socials.

És cert que el sistema escolar espanyol presentava deficiències importants amb necessitat d'intervenció urgent. Cal recordar, per exemple, que el percentatge d'abandonament escolar a Espanya, amb dades del 2001, arriba a un 28,3%, percentatge només superat per Portugal. El nombre de ciutadans que aconseguen completar estudis secundaris –un

3. El bombardeig paral·lel i constant d'estímul comunicatiu (a través de la televisió, el cinema, la publicitat, etc.) contradictori amb els missatges de l'escola és de cada dia més intens i constitueix un problema educatiu que crec que no s'ha calibrat en la mesura justa.

4. Els decrets que fins ara s'han presentat no condueixen a l'optimisme. No és gens innocent que un dels primers que s'han fet públics faci referència a les necessitats educatives dels alumnes superdotats intel·lectualment. Deuen interpretar que és més urgent ajudar aquests alumnes que els que es troben a l'altre extrem. Tota una declaració d'intencions.

altre dels indicadors normalment emprats per determinar la qualitat d'un sistema— només arriba al 42,4%, quan la mitjana europea és del 67,7%. Afegim a aquestes dades els pobres resultats de nivell dels estudiants que es posaren de manifest amb el projecte PISA⁵ (OCDE, 2001) i tendrem molts dels arguments emprats per fer malbé un sistema que, malgrat les mancances, tenia una orientació social progressista. Per res no es va tenir en compte, però, que els informes internacionals haguessin manifestat que el sistema espanyol obtenia uns bons resultats en termes d'equitat, i era dels que menys discriminaven els estudiants d'origen social desafavorit (Fundación Encuentros, 2003). El que es necessitava no era canviar de camí sinó de mitjà amb el qual es transitava; és a dir: molts dels problemes s'haurien pogut solucionar amb l'aportació dels recursos necessaris.

El canvi no sols ha estat possible perquè, legítimament, ho hagi imposat un partit amb majoria absoluta. També hi han col·laborat, creant un estat d'opinió de necessitat de canvi, molts professors que de forma conscient mai no consentirien retrocessos socials. El fet, però, és que, deixant-se dur per males experiències professionals, amb la seva actitud han alimentat un discurs politicoeducatiu molt allunyat de posicions centristes. L'èxit del llibre de Toni Sala *Petita crònica d'un professor a secundària*, durant molt temps a la llista dels més venuts i llibre de capçalera de professors progress amb vocació equivocada, és un bon exemple d'aquesta col·laboració. Sigui com sigui, però, s'han pogut aprendre lliçons que cal esperar que ajudaran a encarar el futur; i una de les que caldria fixar a la memòria és que una reforma sense els recursos necessaris ocasiona, entre d'altres coses, la pèrdua de la complicitat necessària dels professors. I sense aquesta complicitat no hi ha res a fer.

Les perspectives, analitzant els recursos dedicats a l'ensenyament a nivell estatal, continuen essent ben poc encoratjadores; la despesa en educació en percentatge del PIB és baixa; mentre que la mitjana dels països de l'OCDE és del 5%, al nostre Estat només arriba al 4,44%. En despesa per alumne de secundària, Espanya és a la cua de tot. Només Portugal fa una despesa menor per alumne de primària i infantil... Si la millora del sistema educatiu es mou —s'hauria de moure— entre dos grans vectors: la millora de la qualitat i la contribució a l'equitat, correm el risc que, com tantes altres vegades, les opcions a favor dels dèbils siguin les que patesquin.

Quina és, en aquest context, la situació del sistema escolar de les Balears? A les pàgines que segueixen analitzam les principals estratègies que s'han posat en marxa per aproximar qualitat i equitat. Per això revisam, entre altres coses, diverses mesures per atendre la diversitat a les aules i, també, els esforços per introduir a les escoles les tecnologies de la informació i la comunicació. Acabam assenyalant els aspectes que consideram més destacats de l'evolució del l'ensenyament universitari a les Balears el 2002.

5. El Programme for International Student Assessment (PISA) és una iniciativa de l'OCDE en el marc de la qual es pre-tén avaluar cada tres anys determinats àmbits de coneixements i habilitats de joves de quinze dels principals països industrialitzats. La primera enquesta es va fer el 2000 i es varen enquestar 265.000 alumnes de trenta-dos països.

LA LLUITA PER L'EQUITAT EN EL SISTEMA ESCOLAR DE LES BALEARS. UNS EXEMPLES

La primera constatació de l'anàlisi de l'evolució del sistema escolar de les Balears, que afecta sobre manera la possibilitat de millorar-lo, és que el nombre d'alumnes continua creixent. El curs 2000/2001 hi havia 140.223 estudiants; el 2001/2002 eren 140.675; i el 2002/2003 es va arribar a 141.737.⁶ No es tracta, com es pot observar, d'un creixement espectacular; els nombres, però, cobren un altre sentit si tenim en compte, primer, que a l'Estat el nombre d'estudiants ha baixat⁷ i, segon, que l'increment ha estat motivat pel moviment migratori. Aquest creixement constant del nombre d'alumnes és un factor més, juntament amb dèficits històrics del nostre sistema escolar i les necessitats imposades pel desplegament de la LOGSE, per explicar que des de l'assumpció per part de la CAIB de les competències en educació (any 1998) s'hagin compromès 24 mil milions de pessetes en infraestructures noves o en la millora de les existents. Aquesta necessitat de dedicar tants recursos a equips en retreu dels que es podrien destinar a millores qualitatives. Això, i atesa l'evolució en sentit contrari o més moderat a la resta de l'Estat, pot provocar que, a la llarga, el nostre sistema perdi competitivitat.

Pel que fa a la immigració, cal recordar que les Balears són, percentualment, una de les comunitats amb major presència d'alumnes immigrants a les aules (gairebé el 6%)⁸ i que aquesta situació planteja reptes importants que van molt més enllà del que és estrictament pedagògic. I és que els estudis han demostrat que el primer nucli d'integració és l'escola; és a l'escola on els immigrants poden accedir de forma més fàcil a l'aprenentatge dels codis bàsics de la societat d'acollida. Així doncs, el sistema escolar ha d'assumir un paper –aconseguir la integració i la cohesió social dels nous alumnes i del seu entorn familiar– per al qual disposa de recursos escassos. La cosa és encara més complicada pel fet que a les illes hi conviuen dues llengües, català i castellà, en situació de bilingüisme desigual. I també s'ha traspassat a l'escola, no ho oblidem, la responsabilitat de contribuir a millorar la situació.

Donar resposta als reptes que la immigració planteja al sistema escolar no pot ésser responsabilitat exclusiva ni d'una conselleria, ni tan sols d'un govern. El que està en joc no és aconseguir, per exemple, uns resultats escolars millors o pitjors; ens hi jugam la cohesió social del país; una cohesió que ja presentava molts problemes abans que s'accentués el

6. Les dades corresponen a l'ensenyament de règim general.

7. El bienni 2001/2002 hi havia a tot l'Estat 8.331.411 estudiants, que en el bienni 2002/2003 havien baixat a 8.280.607.

8. En el conjunt de l'Estat la proporció entre alumnat estranger i autòcton és del 3%. La majoria d'immigrants a les Balears –les dades són del 2002– procedeixen d'Europa occidental (43%), d'Amèrica Llatina (16,8%), del Magrib (11,6%), d'Àsia (3,4%), d'Europa de l'Est (3,3%), de l'Àfrica subsahariana (3,2%) i d'altres indrets (18,7%). Pel que fa a l'origen dels alumnes, el curs 2001/2002 els majoritaris eren els procedents d'Amèrica Llatina (35,7%), seguits pels de la Unió Europea (34,7%), Àfrica (19,2%), la resta d'Europa (6,0%), Àsia (3,5%), Amèrica del Nord (0,8) i Oceania (0,1%) (*la Caixa, 2003, pàg. 40 i 62).

fenomen actual de la immigració. Si el tema educatiu per si mateix ja hauria de ser allò que en diuen «tema d'Estat», és a dir: prioritari i encarat amb el màxim consens i al marge de les disputes partidistes, doblement ho hauria d'esser el binomi de la immigració i l'educació.

Entre les mesures de caire pedagògic posades en marxa per fer front a aquest problema cal destacar, primer de tot, les que s'orienten a distribuir els infants immigrants de forma equilibrada entre tots els centres sostenguts amb fons públics i evitar la creació de guetos escolars.⁹

El Programa d'acolliment lingüístic i cultural (PALIC),¹⁰ iniciat durant el curs 2002/2003, és una de les mesures més interessants. Aquest programa, adreçat a l'alumnat d'incorporació tardana als instituts d'educació secundària, s'orienta a proporcionar-los les habilitats necessàries per seguir amb normalitat la tasca escolar. Amb el PALIC es rebutja l'alternativa de crear un centre específic per donar resposta a les necessitats d'aquest tipus d'alumnes i s'opta per actuar als centres normals en els quals hauran de seguir l'aprenentatge. Les aules d'acolliment i els tallers de llengua i cultura constitueixen les dues mesures emprades. A les aules d'acolliment els alumnes hi poden anar fins a setze hores setmanals i per un període màxim d'un curs. El pla s'aplica en 47 centres de secundària i disposa d'uns recursos humans de més de 50 professors. A les escoles d'infantil i primària la problemàtica és abordada per un equip de suport format per 24 mestres. Cal també fer esment d'un programa –el programa Conèixer–, que també s'ha iniciat durant el curs 2002/2003 en cinc centres educatius, en què són els pares dels estudiants immigrants l'objecte d'atenció.

L'escàs percentatge de la població activa que ha completat els estudis postobligatoris és un altre problema greu del nostre sistema escolar. A les Balears aquest percentatge és del 33,9%; per davall només hi ha Andalusia, Castella-la Manxa i Extremadura.¹¹ Si a aquesta dada hi afegim que la taxa d'escolarització del grup de 18 a 22 anys (l'edat en què es fan els estudis universitaris) és del 14,2%, una de les més baixes de tot l'Estat,¹² només són pitjors les de Ceuta i Melilla, podem fàcilment observar que ens trobam davant un dels forats negres més importants del sistema escolar de les Balears, que afecta greument la seva qualitat i la seva equitat. De cada dia són més les anàlisis que demostren que els estudis

9. La distribució de l'alumnat nouvingut constitueix l'eix del debat actual entre escola pública i privada. Les dades del curs 2001/2002 per a tot l'Estat assenyalen que el 84,5 dels alumnes procedents de la immigració i incorporats a infantil, primària, ESO, batxillerat o FP estaven concentrats en escoles i instituts públics, malgrat que aquests centres només acollien el 60% de l'alumnat. La presència d'immigrants en centres privats es reduïa al 15,5%. Dades com aquestes justifiquen la necessitat de mesures per evitar la concentració en centres públics d'un nombre excessiu d'alumnes amb necessitats d'atencions especials. Tots els col·lectius –pares, propietaris, professors, etc.– haurien d'implicar-se en l'objectiu que tots els centres sostenguts amb fons públics assumessin les mateixes obligacions i responsabilitats quant a l'escolarització d'aquests alumnes.

10. El programa va ésser regulat mitjançant Ordre del conseller d'Educació i Cultura de 14 de juny del 2002.

11. Dades del curs 1999/2000. Vegeu *Las cifras de la educación en España 2002*.

12. Dades del curs 1999/2000. Vegeu *Las cifras de la educación en España 2002*.

superiors garanteixen un major accés a un lloc de treball i són gairebé imprescindibles per arribar a categories professionals altes.¹³ Fer arribar aquest missatge a la nostra joventut, potser enlluernada per la immediatesa d'uns –pocs– doblers que els permeten un accés ràpid al sistema productiu, és una mesura més que s'ha de posar en marxa.

L'atenció a la diversitat és la millor garantia per a l'equilibri necessari entre la qualitat i l'equitat. En aquest camp són múltiples les dimensions que s'han de tenir en compte i les mesures que s'han de posar en marxa. Abans ja hem fet referència a estratègies orientades als immigrants d'incorporació tardana. N'hi ha altres, però, de col·lectius i situacions amb necessitats. Així, per exemple, cal instrumentar mesures per tal de garantir l'assoliment d'aprenentatges instrumentals bàsics a l'educació primària; cal tenir una atenció especial al trànsit entre primària i secundària; s'ha de proporcionar atenció a la diversitat d'alumnes dels centres; s'han d'atendre els alumnes que presenten trastorns de comportament... Evidentment, s'ha d'assistir de forma especial l'alumnat amb més capacitat i motivació per a l'aprenentatge. I també calen mesures de discriminació positiva –més recursos, ràtios més lògiques, etc.– dirigides a centres de zones que presenten situacions socials complicades.

Atén el nostre sistema escolar aquestes necessitats? Són suficients les mesures que es posen en marxa a favor de l'equitat? Doncs també aquí es pot veure el tassó com a mig buit o mig ple. El cert és que es van desenvolupant un grapat de programes que, sense tenir-ne encara avaluacions rigoroses, sembla –n'hi ha indicis més que suficients– que estan ben encaminats. Vegem-ne un parell d'exemples. El curs 2000/2001 es varen posar en marxa, de forma experimental i a 38 instituts de les Balears, els anomenats projectes d'intervenció educativa (PIE). Amb aquests projectes s'ofereix als centres la possibilitat d'autoorganitzar els seus recursos amb l'objectiu d'atendre les problemàtiques que manifesta una part de l'alumnat. El curs 2001/2002, els PIE s'han generalitzat a tots els instituts i, a més, s'ha possibilitat la creació, de forma excepcional, d'aules per a l'alumnat que no ha pogut ésser integrat en la dinàmica ordinària dels centres. (Conselleria d'Educació i Cultura, 2002.) Cal també fer referència als programes d'intervenció socioeducativa iniciats el curs 2001/2002. Tenen com a objectiu atendre les necessitats socioeducatives d'alumnat amb risc d'exclusió escolar i/o social per al qual les mesures ordinàries i extraordinàries aplicades a l'IES no han aconseguit els resultats desitjats. Durant el curs 2002/2003 s'han posat en marxa 14 programes.

Els recursos personals dedicats a l'atenció d'alumnes amb necessitats és també un bon indicador per considerar a l'hora de valorar les mesures que es posen en marxa. Així, cal assenyalar que els mestres de pedagogia terapèutica han passat de 175 (curs 1998/99) a 275 el 2001/2002; els logopedes han passat de 45 a 100; els mestres d'educació compensatòria varen passar de 92 a 226 (Conselleria d'Educació, 2002).

13. Un dels darrers treballs empírics que aporten dades per demostrar-ho és l'Enquesta Metropolitana 2000, feta a la província de Barcelona sota la direcció del doctor Salvador Giner.

L'atenció educativa a la primera infància és una de les estratègies més importants per fomentar l'equitat.¹⁴ És aquest, però, un camp en el qual les administracions educatives assumeixen les seves responsabilitats molt a poc a poc, probablement per la gran despesa que representa el seu desenvolupament. A final del 2002 es va aprovar el Pla d'ordenació del primer cicle d'educació infantil de les illes (Pla 0-3), un document que marca les línies fonamentals de l'educació en aquesta etapa i que preveu propostes d'actuació per al període comprès entre els cursos 2001/2002 i 2004/2005. En aquest sentit es marca com a objectiu augmentar un 15,51% la taxa d'escolarització global, passant del 31,74% actual al 47,25% el curs 2004/2005. També es pretén augmentar en quatre cursos les unitats de titularitat pública en 428, això implicarà un increment de 5.164 places escolars. En tot cas, la mesura que ja es va posar en marxa el 2002 va ésser la concessió de 31 ajudes a 23 ajuntaments per un valor global d'1.081.816 euros a entitats locals que mantenen centres d'educació infantil.

ELS ESFORÇOS PER LA QUALITAT. L'EXEMPLE DE LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ A LES ESCOLES

El nivell de penetració d'Internet a les Balears és un dels més alts d'Espanya. Les darreres dades disponibles –abril del 2003– assenyalen que el 27,9% de la població està connectada a la xarxa; nivell només superat per Madrid (29,6%) i Catalunya (28,3%). S'ha de tenir en compte, però, que el referent de la comparació –Espanya– és a la cua d'Europa en infraestructures de tecnologies de la informació i en l'ús d'Internet. Dóna poc conhort ésser els reis en un país de ceccs...

Curiosament, però, Espanya, el conjunt de l'Estat, es troba en una bona posició dins la Unió Europea quant a nombre de connexions a Internet als centres educatius. Les escoles tenen 7,3 ordinadors per cada 100 alumnes, quan la mitjana europea és de 6,3. Però també és cert que el potencial d'aquestes infraestructures està poc desenvolupat i els professors, a més de percebre que desconeixen les possibilitats de la xarxa, mostren desconcert i en fan una utilització molt limitada. Les avaluacions que fins ara s'han fet assenyalen que la integració curricular d'Internet té un impacte molt baix;¹⁵ i és que una integració eficaç de les TIC a les escoles passa no sols per l'equipament i accés a recursos –l'estratègia més emprada, potser perquè és la primera dimensió que s'ha d'atendre i també perquè és la de més fàcil implantació– sinó, i potser més important encara, per una bona formació dels professors.

14. El tractament que se'n fa a la LOCE és un dels indicadors per considerar-la poc centrada. Es torna a parlar d'educació preescolar (de 0 a 3 anys) atribuint-li un caràcter més assistencial que educatiu. D'altra banda, el projecte de desenvolupament de la LODE que s'ha fet públic referent a aquest tema demostra unes preocupacions per obrir les vies per a un tractament de l'educació en aquesta edat més empresarials que pedagògiques.

15. Una de les darreres avaluacions és la dirigida per Bernardo Gargallo i centrada en el sistema educatiu de la Comunitat Valenciana. Previsiblement moltes de les conclusions generals són aplicables a les Balears.

Sigui com sigui, s'ha de tenir present que el context mundial posa les fites ben altes, ja que la integració de les TIC a les aules és plantejat per molts països europeus com a objectiu estratègic. Així, per exemple, el govern del Regne Unit es va marcar com a fita, per a final del 2002, que no sols les 32.000 escoles del país havien d'estar connectades, sinó també que els professors havien de complir uns determinats requisits de formació. Un altre exemple és el cas alemany: Alemanya s'ha proposat que entre el 2001 i el 2006 els 10 milions d'alumnes de primària i secundària tinguin un ordinador portàtil...

Moltes comunitats autònomes espanyoles han desenvolupat durant el 2002 plans d'actuació orientats a ampliar la presència de les TIC a les escoles. La Comunitat de Madrid, per exemple, i ja el 2003, ha creat 1.095 aules d'informàtica, i s'ha plantejat com a objectiu que a les escoles hi hagi un ordinador per cada 10 estudiants. Extremadura vol introduir 45.000 ordinadors a les aules amb l'objectiu que, a partir dels dotze anys, a totes les aules, cada dos alumnes compartesquin un ordinador...

QUINA ÉS LA SITUACIÓ DE LES BALEARS EN AQUESTA CURSA PER INTRODUIR-NOS DES DE LES ESCOLES EN LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ?

En l'actualitat, els esforços de les Balears en aquest camp es canalitzen a través del projecte Xarxipèlag, iniciat l'any 2000, que pretén quatre grans objectius: a) que tots els centres escolars de les Balears estiguin connectats a Internet, b) que tots els centres disposin d'equipament, c) facilitar la gestió acadèmicoadministrativa dels centres, d) proporcionar formació i recursos didàctics als professors.

En relació a les dues primeres fites, referents a l'equipament, s'ha aconseguit que tots els centres de les Balears tinguin connexió a Internet, la majoria amb ADSL, i que més de 83 centres hagin estat equipats amb una xarxa interior de cable i material informàtic. Això ha significat una inversió durant els darrers tres anys de 5.800.245 euros, i s'ha calculat que en acabar el 2003 la Conselleria d'Educació i Cultura haurà fet una inversió superior als 6.500.000 euros, comptant també les despeses dels serveis centrals i la formació. Les dades de les quals es disposa sobre nombre d'alumnes per ordinador –dades relatives al curs 2002/2003– ens diuen que és a secundària on l'equipament és major (7,91 alumnes per ordinador), a formació professional la proporció és de 9,85, i a primària de 10,93. Si es té en compte que aquestes xifres només fan referència a centres finançats amb fons públics, es pot concloure que la situació és encoratjadora.¹⁶

16. Les dades corresponen a l'annex 1 d'un informe preparat per la Conselleria d'Educació i Cultura per accedir al programa Red.es. (Vegeu Conselleria d'Educació i Cultura, 2003.)

Pel que fa als altres objectius del projecte Xarxipèlag, s'ha creat i distribuït el programa de gestió acadèmicoadministrativa GESTIB,¹⁷ s'ha posat en marxa el portal WEIB (Web Educatiu de les Illes Balears)¹⁸ i s'han desenvolupat múltiples activitats de formació.¹⁹

Cal destacar una iniciativa posada en marxa durant el curs 2002/2003 que, ateses les característiques de discontinuïtat territorial de les Balears, pot tenir un impacte important en el futur. Ens referim a la creació d'assignatures optatives en modalitat virtual. La idea és que, quan en una assignatura optativa de batxillerat el nombre d'alumnes d'un centre resulti massa reduït per justificar-ne la creació, s'autoritzi posar en marxa l'assignatura de forma virtual fent ús d'Internet.

Els reptes del futur són importants. Potser el més urgent, a més de continuar fomentant l'accés als equipaments per als professors, alumnes i pares, consisteix a aconseguir canviar la baixa taxa de connexió que es fa als centres; és a dir: augmentar els índexs d'utilització d'Internet en la pràctica docent. I les mesures que es posin en marxa per aconseguir-ho no es poden limitar als clàssics cursos de formació del professorat, sinó que s'haurà d'optar per estratègies multidimensionals, entre les quals haurà de tenir un paper fonamental l'accés del professorat a exemples de bones pràctiques. Sigui com sigui, i com es torna a assenyalar al recent informe de la Comisión de Estudio para el Desarrollo de la Sociedad de la Información en España, es fa necessari canviar de mentalitat i passar de l'aula d'informàtica a la informàtica a les aules.

LA UNIVERSITAT

La creació del capital humà constitueix un dels eixos centrals per fer front als reptes de la globalització econòmica i, en aquest objectiu, la Universitat hi fa un paper fonamental.

El 2002, el context universitari espanyol ha estat problemàtic. Als conflictes generats per la mateixa dinàmica de les universitats, se'n va incorporar un de nou: la decisió del Govern central d'imposar una nova llei (la Llei orgànica d'universitats), aprovada en els darrers dies del 2001, que ha tingut remogudes les universitats espanyoles durant molt de temps amb la redacció de nous estatuts²⁰ i elegint els rectors amb sistemes inèdits en països desenvolupats.

17. Aquest programa permetrà una simplificació de la burocràcia dels centres en automatitzar la major part de les tasques administratives que es fan a les secretaries. Actualment s'ha començat la fase de difusió i d'implantació del programa a tots els centres públics així com als concertats que ho sol·licitin. Segons els responsables, la innovació que dona més credibilitat al projecte és la posada en marxa i el manteniment d'un equip de persones que dona suport als centres i realitza les innovacions que aquests proposen.

18. El Web Educatiu de les Illes Balears conté recursos, materials de formació, enllaços i altres informacions útils per al personal docent.

19. El curs 1999/2000 es varen oferir 2.451 places, el 2000/2001, 2.788, i el 2001/2002 varen ésser 3.262.

20. El Claustre de la Universitat de les Illes Balears va aprovar els nous estatuts a finals del mes de març del 2003. Ara és el Govern qui els ha d'aprovar, i per això disposa d'un màxim de sis mesos.

lupats; sistemes que alguns interpretem com a atacs sibil·lins a les universitats públiques. També els governs autonòmics han hagut d'adaptar la seva legislació universitària a la LOU. Així, el Parlament de les Illes Balears va aprovar, ja al mes de febrer del 2003, la Llei d'organització institucional del sistema universitari de les Illes Balears.

Els darrers quatre anys les universitats públiques espanyoles han perdut gairebé 125.000 estudiants. La UIB ha resistit aquesta baixada, entre altres mesures, incorporant nous estudis.²¹ Pot esser, però, que aquesta resistència hagi tengut un preu massa car. Obrir noves especialitzacions representa una despesa constant important, pot situar alguns indicadors de qualitat universitària a quotes baixes –suposa molt de temps poder estar entre les millors ofertes universitàries– i, finalment, detreu recursos que es podrien –s'haurien de– destinar a millorar el que ja es té, tant a nivell de docència com d'investigació. Un camp, aquest darrer, el de la investigació, en el qual la UIB es va consolidant de forma destacable i que comença a comptar amb el suport institucional²² necessari. Cal esperar, en tot cas, que, en el futur, la incorporació dels nous estudis serà una mesura excepcional.

Especialment remarcable del 2002 és la inauguració d'un nou edifici al campus de la UIB destinat a les facultats d'Econòmiques i Dret, que, amb una inversió de gairebé 20 milions d'euros, ha de pal·liar un dèficit d'espais encara no resolt del tot.

L'ensenyament universitari a les illes haurà d'afrontar –n'afrota ja– reptes importants. El primer, armar-se per fer front a una competència que segurament serà ferotge. A l'escenari de futur no hi haurà poblacions captives obligades a anar a la universitat més pròxima; és molt probable que les decisions es prenguin pel prestigi de les universitats. Aquest escenari fa poc recomanable –diria que inviable– intentar transitar pels camins que duen cap a una universitat generalista, una universitat que tenguí per meta incorporar com més estudis millor i cap voluntat de diferenciar-se de les del seu entorn. És imprescindible que es decidisqui en quins àmbits es vol que la UIB sigui una universitat de referència. I en aquest sentit els òrgans de govern de la Universitat han fet les primeres passes en l'elaboració i aprovació, a final del 2002, del seu pla estratègic, en el qual es proposen quatre línies preferents per al període 2002-2006: turisme, medi ambient, qualitat de vida i tecnologies de la informació i la comunicació. Esperem que no tot quedi en una simple declaració d'intencions.

21. El curs 2000/2001 es varen iniciar els estudis d'Enginyeria Tècnica Industrial (especialitat en Electrònica Industrial). El curs 2001/2002 es posaren en marxa dues carreres noves a la UIB: Fisioteràpia i Filologia anglesa. El 2002/2003 començaren Arquitectura Tècnica i Enginyeria Tècnica Agrícola (especialitat en Hortofruticultura i Jardineria). L'oferta de la UIB en formació continuada –una mesura que també serveix per pal·liar la baixada del nombre d'alumnes– ha continuat en la seva línia ascendent...

22. Cal remarcar que a final de desembre del 2001 el Consell de Govern va aprovar el Pla de recerca i desenvolupament tecnològic de les Illes Balears.

Un altre gran repte és com es pot fer front a l'aparició d'un campus virtual d'àmbit mundial. Els darrers anys no ha deixat de créixer el nombre d'estudiants que s'incorporen a ofertes formatives no presencials. La UNED, i en menor mesura la UOC, cada any incorporen més estudiants de les nostres illes,²³ i no sols a estudis de grau, també a postgraus.²⁴ Podem contemplar aquest fenomen des de diverses perspectives. Ho podem contemplar des de la satisfacció pel fet que els que vivim a les Balears puguem gaudir d'una oferta formativa més àmplia; però també ho podem veure des d'una situació d'inquietud, preocupats pel fet que el nostre mercat és satisfet per ofertes creades en altres indrets i, també, pel fet que es perdi la gran oportunitat d'esser presents en el gran campus virtual universal que es va configurant. No conformar-nos a esser només receptors de formació virtual, sinó també emissors, és l'única forma de protegir el nostre mercat. En aquest temps en què es parla tant de diversificar la nostra economia, potser seria un bon moment per analitzar com la indústria cultural podria esser una bona alternativa per desenvolupar.

BIBLIOGRAFIA

ASOCIACIÓN PARA LA INVESTIGACIÓN DE LOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN (AIMC). *Audiencia de Internet*. Madrid: AIMC, 2003.

<<http://www.aimc.es>>

BATLLORI, Miquel. *Records de quasi un segle*. Barcelona: Quaderns Crema, 2000.

CELA, Camilo José. *Memorias, entendimientos y voluntades*. Barcelona: Plaza y Janés, 1993.

COLECTIVO IOÉ. *Inmigración, escuela y mercado de trabajo. Una radiografía actualizada*. Barcelona: Fundació "la Caixa", 2003.

<http://www.estudios.lacaixa.comunicacions.com/webes/estudis.nsf/wurl/pfes011cos_esp> (21 de maig del 2003).

ILLES BALEARS. CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA. *Educació: El balanç de tres anys de govern*. Document multicopiat. 2002.

ILLES BALEARS. CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA. *Anexo 1. Punto de partida*. Document fotocopiado per presentar al programa Red.es. 2003.

23. La UNED ha passat de 4.111 estudiants durant el curs 2000/2001 a 4.384 el 2002/2003, i la UOC, de 718 a 979.

24. El curs 2001/2002 la UIB va organitzar 51 cursos de postgrau, només un més que el curs anterior. Per interpretar de forma adequada aquesta dada, s'ha de tenir en compte que es varen organitzar menys cursos finançats pel Fons Social Europeu (es va passar de 17 a 14 cursos) que autofinançats (es va passar de 33 a 37). Sigui com sigui, aquesta dada, però, no significa una aturada en la línia ascendent de l'oferta i la demanda d'aquest tipus de cursos. Això ho confirma, per exemple, el major nombre d'estudiants matriculats (ha passat de 1.624 a 1.766).

ILLES BALEARS. CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA. *Educació. Estadística de l'ensenyament. Curs 2002-2003*. Palma: Conselleria d'Educació i Cultura, 2003.

<http://web2.caib.es/sac/annexos/cat/15311_1.PDF> (21 de maig del 2003).

EUROBARÓMETRO. *Enseignats et la société de l'information*. 2002.

<http://europa.eu.int/comm/public_opinion/flash/fl119_fr.pdf> (21 de maig del 2003).

EURYDICE. *Indicateurs de base sur l'integration des TIC dans les systemes educatifs europeens*. 2001.

<<http://www.eurydice.org/Documents/TicBI/fr/FrameSet.htm>> (21 de maig del 2003).

EURYDICE. *Les chiffres clés de l'éducation en Europe.2002*. Luxembourg: Office des publications officielles des Communautés européennes, 2002.

<http://www.eurydice.org/Doc_intermediaires/indicators/fr/frameset_key_data.html> (21 de maig del 2003).

FERNÁN-GÓMEZ, Fernando. *El tiempo amarillo. Memorias ampliadas (1921-1997)*. Barcelona: Debate, 1998.

FERRY, Luc. *Lettre à tous ceux qui aiment l'école*. Paris: CNDP, 2003.

<<http://www.education.gouv.fr/actu/2003/lettreecole.pdf>> (21 de maig del 2003).

FUNDACIÓN ENCUESTRO. *Informe España 2003*. Madrid: Fundación Encuentro, 2003.

GARGALLO, Bernardo (dir.). *Un primer diagnóstico del uso de internet en los centros escolares de la Comunidad Valenciana*. València: Instituto Valenciano de Evaluación y Calidad Educativa, 2003.

<<http://www.cult.gva.es/ivece/versionf/memoria/doc4.html>> (21 de maig del 2003).

GINER, Salvador (dir.). *Enquesta Metropolitana 2000*. Barcelona, 2003.

"La Caixa". *Anuario social de España*. Barcelona: "la Caixa", 2003.

<<http://www.anuariosoc2002b.lacaixa.comunicacions.com/java/X?cgi=caixa.anuari99.util.ChangeLanguage&lang=es>> (21 de maig de 2003).

«Llei 2/2003, de 20 de març, d'organització institucional del sistema universitari de les Illes Balears». *BOIB*. (29.3.2003) 42.

<http://dguni.caib.es/portal_universitari/puntDGuni/norma_lou/llei2-2003.pdf> (21 de maig del 2003).

ESPAÑA. MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE. *Datos y cifras. Curso escolar 2002/2003*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2003.

<<http://www.mec.es/estadistica/Files/Cifras2002.pdf>> (21 de maig del 2003).

ESPAÑA. MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE. *Estadística de las enseñanzas no universitarias. Series e indicadores 1992-93 a 2001-2002. Enseñanzas de Régimen General*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2002.

<<http://www.mec.es/estadistica/Files/Series2001.pdf>> (21 de maig del 2003).

OCDE. *Education Statistics and Indicators, Education at a Glance, 2002 Edition*. París: OCDE, 2002.

OCDE. *Knowledge and Skills for Life: First Results from PISA 2000*. París: OCDE, 2001.

SALA, Toni. *Petita crònica d'un professor a secundària. El món de l'ensenyament, vist des de dintre*. Barcelona: Edicions 62, 2001.

SOTO, Juan (coord.). *Aprovechar la oportunidad de la Sociedad de la Información en España. (Recomendaciones de la Comisión Especial de Estudio para el Desarrollo de la Sociedad de la Información)*. Madrid: Comisión especial de estudios para el desarrollo de la Sociedad de la Información, 2003.

<http://www.cdsi.es/documentos/informe_final_cdsi.pdf> (21 de maig del 2003).

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS. *Pla estratègic de la Universitat de les Illes Balears. 2002-2006*. Palma: UIB, 2002.

VICENT MARQUÈS, Josep. *Tots els colors del roig*. València: Edicions 3 i 4, 1997.

VILLALONGA, Miguel. *Autobiografía*. Madrid: Viamonte, 2002.